

نقد پرسش‌های چهارگزینه‌ای زبان و ادبیات فارسی آزمون سراسری ۱۳۹۸، رشته تجربی، نظام قدیمی آموزشی

نگاه کلی

یکی از بهترین آزمون‌های برگزار شده در نظام قدیم آموزشی، همین آزمون است. دست طراحان درست و قلمشان سبز. جدای چند تست سلیقه‌ای که توضیحش خواهد آمد، در دیگر تست‌ها نگاه همه‌سویه و زیرکانه در طراحی پرسش‌ها ستودنی است. طرح نشدن پرسش‌های واژگان در متن آوردن ابیات زیادی از سبک هندی، کاستی‌هایی است که می‌تواند در طراحی آزمون‌های بعد مورد توجه طراحان فرهیخته قرار بگیرد.

درصد قابل قبول برای داوطلبان: ۴۰ به بالا

درصد خوب برای داوطلبان: ۵۵ به بالا

درصد خیلی خوب برای داوطلبان: ۷۰ به بالا

درصد عالی برای داوطلبان: ۸۵ به بالا

پرسش‌های معنای واژه

هر سه پرسش برای دانش‌آموزی که بر واژه‌نامه کتاب‌های ادبیات فارسی مسلط بوده‌باشد و توان بازشناختن اسم از صفت یا مفرد از جمع را داشته، ساده ارزیابی می‌شود. نپرسیدن معنای واژه‌ها درون متون ادبی، کاستی این دسته از پرسش‌ها بود.

پرسش‌های املا:

هر دو پرسش درون متون ادبی مطرح شده است که بر ارزش سوالات می‌افزاید. پرسش ۴، ساده است اگر گزینه‌ای که در آن «اهتزاز» با املا غلط آمده، گزینه نخست باشد (دفترچه D)؛ در غیر این صورت میزان سختی سؤال افزایش می‌یابد. پرسش ۵ نکته‌دار و دشوار است. نکته گزینه نخست چندان ارزش ادبی ندارد. یافتن نکته گزینه دوم به آشنایی با ادبیات وابسته است و نکته نهفته در گزینه سوم، درک ادبی و مهارت خوانش درست ابیات را می‌سنجد و بسیار ارزشمند است.

پرسش‌های تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی

پوشش خوبی دارند و هر سه متوسط ارزیابی می‌شوند. گزینه‌ها با حساب و کتاب چیده شده‌اند.

پرسش‌های آرایه‌های ادبی

هر سه پرسش دشوار اما ارزشمندند.

پرسش ۹: رد شدن گزینه‌های ۳ و ۴ با توجه به آرایه «حس آمیزی» که در این بیت پدید نیامده است، نکته ارزشمند این پرسش است. پرسش ۱۰: برقرار نبودن اسلوب معادله میان دو مصراع بیت گزینه ۱ (گرچه می‌توان میان دو مصراع «هم‌چنان که» جاگذاری کرد) نکته ارزشمند این پرسش است. همچنین انتخاب گزینه‌ها از میان ابیاتی زیبا، به این تست حال و هوای دلنشینی داده است. پرسش ۱۱: گویی کمی با عجله طراحی شده است. جناس میان «کوی - بوی» در تست ۹ هم مطرح شده بود و اصلاً نکته ظریفی نیست که بخواهد دوبار در یک دفترچه مطرح شود. همچنین برداشت معنای مجازی از «خط» رواست، اما مجاز از چه؟ حکم و

نقد ادبیات

فرمان؛ و آمدن حکم پس از «خط» در بیت «د» معنای مجازی آن را کم‌رنگ می‌کند ← گزینه ۳ کاملاً درست نیست اما از گزینه‌های دیگر مناسب‌تر است.

تست‌های زبان‌شناسی

روشن است که برای طراحی تست‌ها زحمت بسیار کشیده شده است و همگی دشوار ارزیابی می‌شوند.

پرسش ۱۲: توجه به صفت‌های تعجبی نکته‌تازه و ظریف این پرسش است.

پرسش ۱۳: پاسخ گفتن به این پرسش سواد دستوری می‌خواهد؛ همچنین درست خواندن گزینه دوم نیازمند آشنایی با مفاهیم رایج

در ادب پارسی است: «**خداوند زر برکند چشم دیو**»؛ صاحب ثروت، صاحب قدرت است. (پرسشی زیبا و ستودنی است!)

پرسش ۱۴: بیش از حد مته‌بر خشخاش گذاشته شده و موجب رویکرد متناقضی نسبت به مفاهیم دستوری شده است که جای درنگ دارد.

گزینه الف: «ی» در پایان «زیبایی» و «تنهایی» تکواژ اسم‌ساز (مصدری) است و نکته زیباییست که شمار مسندها را برخلاف انتظار از ۴ به ۲ فرو می‌کاهد.

گزینه ب: آمدن «صبح نشاط» روشن می‌کند که «شد» گذرا به مسند است (معنای «رفت» یا «فرارسید» نمی‌دهد) و «شام» نخستین

مسند. «حرام» مسند دوم است. در جمله پایانی بیت، مسند به قرینه لفظی حذف شده است:

بادۀ خوشگوار هم حرام شد.

مسند

حُب، باید این مسند حذف شده را در شمارش تعداد مسندهای بیت به حساب بیاوریم یا خیر؟

نکته زیباییست؛ پس به حساب بیاوریمش، اما آیا این یک روال دستوری است؟ آیا هنگام شمارش واژه‌ها در طول این سال‌ها، اجزای

حذف‌شده را در نظر می‌گرفتیم؟ کدام استدلال منطقی یا نظریه دستوری توجیه‌گر این تفاوت رویکرد می‌تواند باشد؟

گزینه ج: من شخصاً به وجود «گروه حرف اضافه‌ای» در زبان فارسی باور دارم که نقش‌های «صفت، بدل، مسند، قید، مفعول و نهاد»

را در جمله‌های متأخر فارسی عهده‌دار می‌شود؛ اما از این نظریه در کتاب درسی خبری نیست. در جمله «من بر این‌ام» «بر این»

مسند است اما «این» متمم جانشین مسند است. حال دانش‌آموز بر سر دو راهی می‌ماند که طراحان محترم، در این سؤال که مسبوق

به سابقه نیست، سلیقه‌شان کدام است؟ به رسمیت شناختن متمم جانشین مسند یا به رسمیت شناختن گروه حرف اضافه‌ای به

جای مسند؟

گزینه د: تشخیص «است» در مقام فعل کمکی از «است» در مقام فعل اصلی نکته زیبایی این گزینه است.

منصفانه این است که با وجود این همه اما و اگر در تحلیل این تست زیبا، هم گزینه ۲ را درست به شمار آوریم هم گزینه ۳ را.

پرسش ۱۵: بسیار فنی و هنرمندانه طراحی شده است. داوطلب باید بر خوانش ابیات مسلط باشد تا «دل نگران» را یک واژه مرکب

نگیرد. همچنین آشنایی با مفهوم بنیادین پیرو ساختاری (پیروهایی که جزئی از ساختار جمله پایه هستند) برای رد گزینه نخست

ضروری است.

پرسش ۱۶: بسیار پرسش فنی ارزشمندی است. آشنایی کامل با ریزه‌کاری‌های گروه فعلی لازمه پاسخ گفتن به این پرسش زیباست.

پرسش‌های درک ادبی

پرسش ۱۷: دشوار است. این دشواری نتیجه گزیدن بیت‌ها از شعر شاعران سبک هندی (صائب تبریزی) است و نیز برداشتی

سلیقه‌ای (اما مسبوق به سابقه) از منظور حافظ شیراز در بیت صورت سؤال.

پرسش ۱۸: برجسته‌نکردن واژه «مقابل» در متن پرسش، ایراد فنی این تست است. مفهوم مورد سؤال ارزشمند و آشناست.

پرسش ۱۹: نکته‌ای تکراری در این تست مطرح شده است (تست ۱۸ گروه آزمایشی زبان، ۱۳۹۶).

پرسش ۲۰: تست ساده و زیبایی است.

پرسش ۲۱: باز هم بیت‌ها از سبک هندی گزینش شده است.

پرسش ۲۲: باز هم بیت‌ها از سبک هندی گزینش شده است.

پرسش ۲۳: مفهوم ارزشمند و زیبایی مورد پرسش قرار گرفته است.

پرسش ۲۴: تست بسیار دشوار است. شارحان غزل حافظ در معنای بیت گزینه ۴ با ترس و احتیاط قلم زده‌اند اما در نگاه بنده مفهوم

برداشت شده از تصویر آفریده شده در بیت، کاملاً روا و درست است، اما آمدن اصطلاح ناآشنای «کوچک‌دلی» در گزینه سوم تست را

از حالت استاندارد خارج کرده است.

پرسش ۲۵: تست فنی و ارزشمندی است.

دست مریزاد

دکتر هامون سبطی